

Posudek na bakalářskou práci Hany Honců: Čím končí romány?

Posudek oponenta: Prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.

Autorka práce si za téma zvolila oblast, které nestojí příliš v pozornosti literární teorie, ačkoliv, jak autorka oprávněně konstatuje, jde o jednu z nejvýznamnějších oblastí koncipování narativního významu.

Metodologicky se autorka opřela o typologie Hrabáka a Hodrové (což je poněkud typem setkání deštníku a šicího stroje na operačním stole), těžiště práce však naštěstí leží v jejím vlastním, přesvědčivém interpretačním výkonu.

Nejslabší částí práce se ukazuje úvod (což je pravděpodobně způsobeno zvolenou metodologií).

K němu několik drobných korekcí:

- 1) Explicit není hranicí, za níž čtenář začíná interpretovat (jak píše autorka), ale tuto činnost čtenář vyvíjí průběžně, jinak by nemohl textu rozumět. Stejně tak tvrzení: „Zároveň má explicit primární místo ve vztahu ke smyslu; čtenář právě zde hledá vyšší smysl“, je a není pravdou, neboť explicit je jen jedním z míst, kde významová dominanta sdělení může být maximalizována.
- 2) Sporné je, jak ostatně autorka sama uznává, zařazení torza *Osudů*; je-li explicit součástí autorské intence, pak argument, že čtenáři *Osudy* vnímají jako ukončený text, nemá v této souvislosti váhu.
- 3) Rovněž je třeba označit za naivní metaforické tvrzení: „Představuje /explicit/ jistou hranici, za kterou končí fikční svět; čtenář se po jejím přejití opět nachází ve svém reálném světě, obohacen o čtenářský zážitek.“ (7) Čtenář je stále součástí svého světa a hranice fikce je trvale nepřekročitelná, navzdory tomu, že tendujeme k tomu, abychom prožívali děje se svými hrdiny či se vcítovali do jejich role. Nebezpečí z prolnutí obou světů velmi přesně popsal prof. W. Allen in: *Postava Kugelmasse* (Týž: Vedlejší příznaky, Praha: Odeon 1990)
- 4) „Vědomí konečnosti díla vzbuzuje velká očekávání“ (7). Dílo je estetický objekt, tedy není možné uvažovat o jeho konečnosti. Je však na místě tvrzení, že text je konečný.
- 5) Není rovněž na místě mluvit o pasti, v souvislosti se zobecňováním úlohy konce. Je zřetelné, že jedním z nedostatků textu je metaforičnost autorčina jazyka. Ten ve výsledku znemožňuje jasně formulovat a určit sdělení a rozbíjí text.

Jako mnohem přesvědčivější se ukazují analýzy konkrétních narativních explicitů. Autorka interpretačním výkonem odhaluje (rekonstruuje) jejich funkci ve vztahu k určení čtenářské úrovně v rámci vertikálního modelu literatury, popřípadě k žánrovému ukotvení (stvrzení) textu, k ideologicko-didaktickému určení (kontroly) sdělení, tedy k jeho hodnotové (ideové) aretaci, k míře napětí, k distribuci interpretačních klíčů atd.

V průběhu jejích analýz se před ní často objevuje problém (který sama artikuluje), zda konec toho kterého textu je otevřený či uzavřený. Tady se ukazuje důsledek metodologických rozpaků, které jsme cítili už v případě autorkou zvolených autorit. Není totiž jasně řečeno, vzhledem k čemu má být text otevřený či uzavřený. Zda jde o princip dějový či významový. Zpřesnění (popř.

rozlišení) by v tuto chvíli odstranilo rozpaky a text by se stal jasnější nejenom ve východiscích, ale i v závěrech.

Autorka například navrhuje velmi pěknou interpretaci toho, co se děje v závěru vyprávění románu Marketa Lazarova. Ve vztahu k vyprávění (strategii) chybí důležitá otázka, proč vlastně Vančura konec příběhu několikrát odkládá, avizuje, variuje a porušuje v předchozích částech vyprávění. Což je jeden ze zajímavých rysů Vančurova explicitu a současně i jeden z výrazných typů explicitu, který by si zasloužil obecnější zhodnocení. Což se ukazuje i v pozdější analýze explicitu Kunderova románu, jenž rovněž buduje explicit, který završuje vyprávění, nikoliv příběh (jenž byl ukončen už dříve ve vyprávění).

Průběžné otázky či poznámky, které si oponent formuloval v průběhu čtení: Proč je konec Války s mlouky označen za případ otevřeného a nejistého konce? Vždyť po autorském vstupu se příběh završuje v budoucím ději (vyhynutí mlouků a návrat lidí). Čím je tedy otevřený? Což je ale jen drobnost vzhledem k jinak opět vybraně kultivované interpretaci závěru.

Velmi oceňuji komparaci tří variant závěru Příliš hlučné samoty. Zde se v analýzách ukazuje proměna celkového sdělení a zpětně i významu, který závěr pro celek textového sdělení má (variace jedinečného prvku, „drobná“ korekce má dalekosáhlé důsledky pro celý významový pohyb textu).

Opakovaně se oponent v průběhu čtení ptal po oprávněnosti volby typologie D. Hodrové, která je definičně poněkud metaforická, a tedy nejasná. Což současně ukazuje zdroj autorčiny vlastní inklinace k podobnému vyjadřování. Analytičtější jazyk by však byl na místě. Navzdory tomu je třeba ocenit autorčin interpretační přístup a odvahu. Výtka k používané typologii je výtkou směřující nad rámec kvalifikační práce završující bakalářské studium. /Skutečným obsahem výtky je, že typologie postrádá systematickosti (to je výtka, která není určena autorce práce), a ve vztahu k typologii se práce stává příliš ilustrující (což už je výtka posuzované práci). Možná by bylo na místě podívat se mimo českou teorii a zajistit práci zahraničními autoritami. /

Celkově je však třeba ocenit, že text práce je psán kultivovaně a s formulační přesvědčivostí, je systematický, neodbíhavý a v důsledku přehledný.

Práci doporučuji k obhajobě; o její úspěšnosti jsem přesvědčen.

Otázky:

/Jde o vlastně o jednu různě formulovanou otázku:/ Abstrahujeme-li jako dvě roviny textové analýzy narativu rovinu příběhu a rovinu vyprávění, jak a ve vztahu k jakým strategiím by se modifikovala typologie explicitů? Kdybychom chtěli založit skutečně systematickou typologii závěrů, co by bylo klíčovou podmínkou, aby nedocházelo k míšení jablek s hruškami? Jak by se proměnila typologie, kdybychom například pracovali s narativními texty (typu francouzského nového románu), které opouštějí strukturu vyprávění příběhu?

Prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.

V Brně 11.8.2014